

БОРБА ПРОТИВ ПРАЊА НОВЦА У НАЦИОНАЛНОМ И МЕЂУНАРОДНОМ КРИВИЧНОМ ПРАВУ

Др Драгана Коларић

Криминалистичко-полицијска академија, Београд

Сажетак: Проблеми у вези са прањем новца се посебно интензивирају последњих година имајући у виду количину средстава која су предмет прања. Криминализација прања средстава која потичу од кривичних дела представља основни предуслов нормалног функционисања привредног система сваке земље. Отуда су, дефинисањем кривичног дела прања новца у великом броју међународних докумената, и напори међународне заједнице уперени на раскривање противправног порекла тих средстава. Аутор је посебну пажњу посветио анализи релевантних међународних конвенција које садрже одредбе о кривичном делу прања новца, са посебним нагласком на Конвенцију Савета Европе о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма. Значајан део рада представља и осврт на регулисање прања новца у неким земљама упоредног права, као и анализа кривичног дела прања новца у Кривичном законнику Србије.).

Кључне речи: *прање новца, међународни документи, кривично дело, претходно кривично дело, Кривични законик Србије, Закон о сиречавању прања новца.*

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Прање новца није појава новијег датума – криминалци су одувек покушавали да прикрију свој плен, али сада поприма нове облике. Средства стечена криминалом, нарочито готов новац, морају се опрати да би се поново

уложила. То подразумева читав низ сложених финансијских операција (улагање новца, подизање новца, преношење новца посредством банака), којима је крајњи циљ да новац стечен криминалом постане „чист“ и прихватљив за коришћење у законите пословне сврхе. У литератури се истиче интересантна крилатица да је сан сваког перача новца да плати порез, јер пут од прљавог новца до плаћања пореза није лак.¹

Прање новца подразумева низ најразличитијих мера и активности које се предузимају у циљу легализације нелегално стечених прихода и прикривања њиховог незаконитог порекла. Када је имовина резултат вршења криминалних активности, онда њени поседници настоје да нађу начин да се таква имовина укључи у легалне финансијске токове, тј. да користе тај новац. Проблем у вези с прањем новца попримио је драматичне размере последњих година, идући у корак с висином средстава која су инвестирана и која су у игри. Годишње се оствари неколико милијарди евра које је потребно опрати. Прање новца стеченог криминалом врши се кроз уобичајене пословне активности, те тако може доспети на легална тржишта и корумпирати читаве привреде. Јасно је, према томе, колико су блиско повезани организовани криминалитет, корупција и прање новца. Подмићивање је један од основних метода деловања организованих криминалних група. Успостављање везе са припадницима јавне службе, односно носиоцима службене дужности у државној управи, је вишеструко значајно припадницима криминалних структура. Прво, тако успостављене везе користе се за нелегалне послове чији је један вид прање новца стеченог криминалним активностима. Друго, на тај начин им је отворен пут за пласирање нелегално стеченог новца у разне инвестиције о којима добијају благовремена обавештења од припадника државних и других органа. Уколико успемо да коруптивна понашања сведемо на минимум, лишћемо припаднике организованог криминалитета ефикасног средства за остваривање њихових циљева. Као што ћемо касније видети, најзначајнији међународни документи у области борбе против корупције имају и одговарајуће одредбе које се односе на прање новца насталог вршењем оних кривичних дела која су у тим изворима инкриминисана.

У овом тренутку већина националних правних система улаже несагледиве напоре у борби против прања новца и са њим повезаним кривичним делима. Процене прихода од криминала су, у скоро свим земљама, обавијене велом непоузданости, што и не представља изненађење с обзиром на тешкоће које постоје у откривању и прикупљању доказа за процесуирање ових кривичних дела. Правосудни органи имају тежак задатак да утврде порекло имовине која је предмет прања новца, као и начин на који се прикрива њено порекло. Једно је потпуно извесно – зарада стечена криминалом, тј. количина опраног новца је огромна.

---

¹ Марковић П., Прање новца, Правни живот, бр. 9/2006, страна 1067.

Каква је улога кривичног права у сузбијању прања новца? Једно од основних правила политике сузбијања криминалитета је да кривичноправну интервенцију треба свести на нужни минимум у циљу заштите најважнијих добара која се на други начин не могу заштити.² То значи да кривично право и његове одредбе, иако веома корисне у борби против прања новца, имају ограничени карактер, што, уосталом, произилази из основних карактеристика кривичног права које указују да је оно акцесорног, фрагментарног и субсидијарног карактера. Оно штити правна добра која су већ конституисана и одређена другим гранама права и то само од одређених облика напада на њих. Када је у питању кривично дело прања новца, оно је код нас сврстано у групу кривичних дела против привреде. Заштитни објекат ове групе јесте привредни систем. Дакле, ради се о добрима која се већ штите и регулишу другим областима, тј. овде држава настоји да интервенише мерама буџетске и кредитне политике, политиком цена одређених производа, мерама расподеле и сл. како би сачувала одређену равнотежу у привредним токовима.³ Последња помену-та особина кривичног права указује да кривичноправна интервенција треба да буде последње средство, *ultima ratio* и не треба је употребљавати све док постоје друга средства и начини да се неко добро заштити. Савременом друштву данас стоје на располагању, поред репресивних средстава, у која се, пре свега, убраја кривично право, и превентивна средства која треба да спрече да до недозвољеног понашања уопште дође. Превенција данас треба да заузима главно место у спречавању прања новца.⁴ Мада кривично право, и поред своје изражене репресивне компоненте, за крајњи циљ има превенцију јер се санкцијом настоји утицати, како на онога ко је извршио кривично дело, тако и на потенцијалне извршиоце.⁵ Према томе, превенција прања новца подразумева и успешно откривање, гоњење, ефикасну примену кривичних санкција и, оно што је најважније, инкриминисање прања новца, при томе нарочито водећи рачуна о обавезама преузетим на основу међународних обавеза из усвојених конвенција. Међународни документи пред наше законодавство постављају захтев да, у складу са неким новим облицима друштвено штетних понашања која се појављују са развојем друштва, унесемо нове инкриминације или, пак, да проширимо криминалну зону код постојећих. Ту треба изабрати пут који ће водити рачуна о домаћем правном систему, нашој правној терминологији,

---

² Стојановић З., Политика сузбијања криминалитета, Нови Сад, 1991, страна 28.

³ Стојановић З., Перић О., Кривично право – посебан део, Београд, 2006, страна 188.

⁴ Идентификација и провера идентитета клијената, идентификација крајњих корисника, обавеза пријављивања сумњивих трансакција, чување података и досијеа, обучавање особља и интерна контрола, праћење поштовања мера за сузбијање прања новца, откривање великих транснационалних трансфера готовине итд.

⁵ Стојановић З., Кривично право – општи део, Београд, 2005, страна 26.

општим начелима и институтима кривичног права. То је тежи али адекватнији пут имплементације норми међународног права.⁶ Кривично дело прања новца раније је било регулисано савезним Законом о спречавању прања новца.⁷ Ступањем на снагу Кривичног законика Србије⁸ и новог Закона о спречавању прања новца⁹ ово кривично дело није више део споредног кривичног законодавства.

2. НАПОРИ МЕЂУНАРОДНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ У СПРЕЧАВАЊУ И СУЗБИЈАЊУ ПРАЊА НОВЦА

На међународном плану донето је више значајних докумената у циљу прецизирања мера и поступака који се предузимају у правцу борбе против прања новца.

Савет Европе је заиста био испред свог времена 1980. године када је усвојио први међународни инструмент за борбу против прања новца (Препорука број R(80) о мерама против преношења и чувања средстава која потичу од криминала).¹⁰ У почетку се активност међународне заједнице сводила на сузбијање прања новца које је повезано са илегалном трговином дроге. Тако су Уједињене нације 1988. године, у Бечу, донеле *Конвенцију против недозвољене трговине опојним дрогама и психотропним супстанцама (Бечка конвенција)*.¹¹ Она предвиђа могућност предузимања низа мера усмерених на супротстављање деликтима злоупотребе опојних дрога у сегменту који се односи на прање новца (конфискација, односно заплена прихода и добити од илегалне трговине дрогом на нивоу националних законодавстава).

Мало после тога, Савет Европе је увидео да прање новца није везано само за опојне дроге, него за криминалне активности генерално. Због тога је 8. новембра 1990. године у Стразбуру донета *Конвенција о прању, пражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом (број 141)*,¹² која је ступила на снагу септембра 1993. године. Док је почетни темпо њене ратифика-

---

⁶ Види: Стојановић З., Правно-филозофске концепције у Предлогу КЗ Србије и Кривичном закоником Црне Горе, Зборник радова са Саветовања „Казнено законодавство – прогресивна или регресивна решења“, Институт за криминологију и социолошка истраживања, 2005, страна 10.

⁷ Службени лист СРЈ, бр. 53/2003.

⁸ Службени гласник РС, бр. 85/2005.

⁹ Службени гласник РС, бр. 107/2005.

¹⁰ Council of Europe, Explanatory Report to the Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism, pg. 1.

¹¹ Службени лист СФРЈ – Међународни уговори, бр. 14/1990.

¹² Наша земља је ратификовала поменути Конвенцију у јулу месецу 2002. године (Међународни уговори бр. 7/2002 и Међународни уговори бр. 18/2005).

ције био релативно спор, последњих година сведоци смо знатног подизања активности у том погледу. Тако је у децембру 2004. године било 47 држава потписница те Конвенције, укључујући и једну неевропску државу, тј. Аустралију. Један од главних циљева Конвенције из 1990. године јесте да олакша међународну сарадњу у тој области на начин који представља допуну већ постојећих инструмената Савета Европе. Одабрани комитет стручњака (*Select Committee of Experts*) који је израдио текст Конвенције из 1990. године, сматрао је да се тај циљ може остварити само ако се предузму кораци за што веће смањење значајних разлика у приступу који је до тада постојао у националним правним системима држава чланица. Као последица тога, Поглавље II Конвенције из 1990. године наводи мере које треба предузимати на националном плану, док је Поглавље III усредсређено на питања међународне сарадње. Као што је наведено у ставу 10 Образложења Конвенције из 1990. године: „Конвенција настоји да обезбеди комплетан скуп правила која обухватају све фазе поступка, почев од првих истрага до изрицања или принудне примене пресуде о конфискацији, и да омогући флексибилне, али истовремено ефикасне механизме међународне сарадње у највећој могућој мери, како би се криминалци лишили инструмената и плодова њихових незаконитих активности“.¹³ У годинама након њеног закључења, Конвенција из 1990. године се узимала као кључно референтно полазиште у расправама о политици борбе против прања новца, политичким декларацијама и практичним програмима активности у Европи и шире.

Кривично дело прања новца дефинисано је у члану 6 параграфа 1 као: „конверзија или трансфер имовине уз знање да таква имовина представља приход од криминала, с циљем прикривања или нетачног приказивања незаконитог порекла имовине, или помагања неком лицу које је укључено у чињење предикатног кривичног дела да избегне законске последице својих дела; прикривање или нетачно приказивање праве природе, извора, места, употребе, кретања, права, или својине у односу на имовину, знајући да та имовина представља приход стечен чињењем кривичног дела, и, у зависности од уставних принципа и начела њеног правног система, свака страна потписница Конвенције ће инкриминисати стицање, поседовање или коришћење имовине, са знањем, у време пријема, да таква имовина представља приход од кривичног дела, као и учествовање, удруживање или завера ради чињења, покушај чињења или помагања, подстицање, олакшавање и саветовање у циљу чињења било ког од кривичних дела установљених у складу са овим чланом.“ Кривично дело прања новца увек захтева претходно кривично дело од којег

---

¹³ Council of Europe, Explanatory Report to the Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime (ETS 141).

потичу средства о којима је реч. Јасно је из ових одредби да криминализација прања новца има за циљ да раскринка незаконито порекло средстава, које је дуги низ година било усредсређено на средства која су потицала од дроге. Међутим, новији међународни инструменти укључујући, пре свега, Конвенцију Савета Европе број 141 и прерађених 40 препорука Радне групе за финансијске акције против прања новца¹⁴, признају да се практично сваким кривичним делом могу остварити средства која би требало да буду опрана због њихове касније употребе у законитим пословима (нпр. превара, тероризам, трговина украденим предметима, оружјем итд). У принципу, Конвенција број 141 се због тога већ примењује на средства која потичу од било које криминалне активности, укључујући и корупцију, осим ако нека држава потписница није применила одређено право задржавања у вези с чланом 6 како би његово поље примене ограничила на средства која потичу од извршења одређених кривичних дела или категорија кривичних дела.

У Палерму, у Италији, је од 12. до 15. децембра 2000. године одржана, под окриљем Уједињених нација, међународна конференција на високом нивоу, која је завршена доношењем *Конвенције Уједињених Нација против транснационално организованог криминала*.¹⁵ Конвенцију је наша земља ратификовала у јуну 2001. године (Међународни уговори бр. 6/2001). Овај међународни уговор се примењује на спречавање, истрагу и судско гоњење тешких кривичних дела и злочина од организоване групе криминалаца, састављене од три или више лица, која делује континуирано и споразумно ради прибављања финансијске или друге материјалне користи. Конвенција, поред организованих криминалних група, посебно предвиђа кажавање прања новца стеченог путем криминала, обавезујући државе потписнице да усвоје, у складу са основним принципима домаћег законодавства, неопходне закондавне и друге мере којима се као кривична дела утврђују, када су учињена са

---

¹⁴ На конференцији председника држава и влада Групе 7 најразвијенијих земаља, 1989. године, разматран је проблем прања новца, а ради ефикаснијег сузбијања ове појаве на међународном плану, основана је Радна група за финансијске акције против прања новца (ФАТФ) која је у току 1990. године донела документ Четрдесет препорука за борбу против прања новца. Ове Препоруке садрже стратешке елементе и упућују на основне правце у сузбијању прања новца. Употребили смо реч „прерађених“ 40 препорука због тога што је извршена њихова ревизија. Наиме, Препоруке ФАТФ спадају у ред неколико кључних референтних текстова у области борбе против прања новца који су били усвојени почетком деведесетих година прошлог века, а које је било потребно иновирати и ускладити са постојећим потребама. У вези с тим, Радна група за финансијско деловање против прања новца у свом пакету од четрдесет препорука извршила је одређене измене 2003. године. Претходних четрдесет препорука Радне групе за финансијско деловање против прања новца било је, у октобру 2001. године, допуњено посебним препорукама Радне групе о финансирању тероризма.

¹⁵ Конвенцију је наша земља ратификовала у јуну 2001. године, Међународни уговори бр. 6/2001.

намером: претварање или пренос имовине, знајући да се до те имовине дошло путем криминала, а у циљу сакривања и прикривања незаконитог порекла имовине; помагање лицу умешаном у извршење предикатног кривичног дела како би избегло законске последице свог чињења; скривање или прикривање праве природе, извора, локације, располагања, кретања или власништва или права на имовину, знајући да је таква имовина стечена кроз криминал; прибављање, поседовање или коришћење имовине знајући, у тренутку пријема исте, да је таква имовина добит од криминала; учествовање, повезивање или удруживање ради извршења, покушаја извршења и помагања, подстицања, омогућавања и давања савета у погледу извршења било којег кривичног дела установљеног у складу са овим чланом.

Даљи развој права у области гоњења и кажњавања за кривично дело прања новца води нас до *Кривичнојравне конвенције о корупцији Савета Европе*.¹⁶ Члан 13 ове Конвенције носи назив „Прање новца оствареног вршењем кривичних дела корупције“. Овај члан обезбеђује криминализацију прања средстава која потичу од кривичних дела корупције, дефинисаних у члановима 2–12, то јест кривичних дела подмићивања и злоупотребе утицаја. При томе се у овом члану користи техника упућивања на још једну конвенцију Савета Европе (број 141), односно Конвенцију о прању, тражењу, заплени и конфискации прихода стечених криминалом. Одредба члана 13 утврђује принцип према коме су државе потписнице обавезне да дефинишу кривична дела корупције као претходна кривична дела у борби против прања новца. Изузеци од овог принципа дозвољени су само у случају да је држава потписница применила право задржавања у вези с релевантним чланом ове Конвенције, или је дала изјаву у погледу тих кривичних дела, или не сматра таква кривична дела тешким у смислу својих прописа о „прању новца“. Наиме, аутори овог документа су уочили да је, с обзиром на блиске везе које доказано постоје између прања новца и корупције, пре свега, важно да овде буде инкриминисано и прање добити остварено од кривичних дела корупције као предикатних кривичних дела установљених у складу са чл. 2 до 12 Конвенције.

У овој области важно је поменути и *Конвенцију Уједињених нација против корупције*¹⁷ која у члану 23 регулише прање средстава стечених изврше-

¹⁶ Конвенција је отворена за потписивање 27. јануара 1999. године, а ступила је на снагу 1. јула 2002. године. Ову Конвенцију је наша земља ратификовала и на тај начин преузела обавезу да одредбе свог закона усклади са овим извором права (Међународни уговори бр. 2/2002).

¹⁷ Конвенцију је усвојила Генерална скупштина Уједињених нација 31.10.2003. године. Она је отворена свим државама за потписивање од 9. до 11. децембра 2003. године у Мериди, Мексико, а након тога у седишту Уједињених нација у Њујорку до

њем предметног кривичног дела¹⁸, предвиђајући да ће свака држава уговорница, у складу са основним начелима свог унутрашњег законодавства, усвојити законске или друге мере које могу бити потребне како би утврдиле као кривична дела када се учине намерно: конверзију или трансфер имовине, уз знање да је та имовина стечена од криминала, како би се прикрило незаконито порекло те имовине или помогло неком лицу које је укључено у извршење предметног кривичног дела да избегне законске последице тог дела; сакривање или прикривање праве природе, извора, места, располагања, кретања или власништва или права у односу на имовину, уз знање да је та имовина стечена извршењем кривичног дела; такође, у зависности од основних ставова свог правног система: стицање, поседовање или коришћење имовине, уз знање, приликом примања те имовине, да је она стечена извршењем кривичног дела; учешће, удруживање или завера да се изврши, покуша извршити и помогне, олакша и наговори на извршење било ког кривичног дела у складу са овим чланом.

На овом месту сматрамо важним разрешење питања шта се под појмом предикатно кривично дело (*predicate offence*), који се појављује у цитираним међународним изворима права, подразумева. Појам „предикатно кривично дело“ је резултат превода енглеског појма „*predicate offence*“ који се, изгледа, усталио и постао прихваћен у нашој правној теорији и пракси. Заправо ту се ради о сваком кривичном делу које је претходно извршено и чијим извршењем су остворена средства која могу постати предмет кривичног дела прања новца, односно које је имало за последицу стицање прихода који могу постати предмет прања. Због тога нам се чини много адекватнијим превод „претходно“ уместо „предикатно“ кривично дело. Кривичноправна конвенција о корупцији инкриминише прање средстава насталих вршењем оних кривичних дела која су у њој инкриминисана. Конвенција Уједињених нација против корупције истиче да ће свака држава уговорница, као предметна кривична дела, обухватити као минимум опсег кривичних дела утврђених том Конвенцијом. Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала истиче у члану 6 ст. 2 да ће свака држава потписница тежити да прањем средстава обухвати што већи број предикатних кривичних дела, односно да ће у предикатна кривична дела укључити све тешке злочине дефинисане чланом 2 Конвенције и кривична дела установљена у складу са чланом

---

9. децембра 2005. године. Наша земља је потписала ову Конвенцију 11. децембра 2003. године, а ратификовала је у октобру 2005. године (Међународни уговори бр. 12/2005).

¹⁸ У изворном тексту Конвенције користи се израз "predicate offence", као и у осталим цитираним међународним изворима, с том разликом што је у преводу на српски језик у Конвенцији Уједињених нација против корупције употребљен термин предметно кривично дело, а код осталих то је предикатно кривично дело.

вима 5, 8 и 23 ове Конвенције. А у случају да законодавство држава чланица предвиђа списак посебних предикатних кривичних дела, оне су дужне да, као минимум, уврсте у тај списак широк распон кривичних дела везаних за групе за организовани криминал. Конвенција о прању, тражењу, заплени и конфискации прихода стечених криминалом под појмом предикатно кривично дело подразумева *свако* кривично дело којим је остварена добит, приход који може постати предмет прања новца.

Упркос наклоности коју је Конвенција Савета Европе (број 141) из 1990. године задобила, последњих година је било захтева да се започне процес којим би се размотрила њена адекватност у светлу актуелних потреба. У том погледу, потребно је присетити се чињенице да, у време њене израде, Одабрани комитет стручњака, који је израдио нацрт ове Конвенције, није био у ситуацији да се позове на један установљен и развијен скуп интерних закона и поступака. Уствари, изузев ограниченог оквира Конвенције УН из 1988. године о борби против незаконите трговине наркотицима и психотропним супстанцама, ова област је била нова за већину чланица међународне заједнице. Током више од десет година протеклих од усвајања текста Конвенције из 1990. године, стечено је драгоцено искуство. Поступци узајамне процене Радне групе за финансијско деловање против прања новца (*Financial Action Task Force – FATF*) и, у последње време, аналогне активности које предузима Одабрани комитет стручњака Савета Европе у области процене мера за борбу против прања новца (*MONEYVAL*)¹⁹, омогућили су да се боље разумеју проблеми настали, како у области примене мера за борбу против прања новца на националном плану, тако и у области међународне сарадње. Овлашћења та два органа за вршење процене проширена су данас и на процену ефикасности мера које су предузеле појединачне државе у борби против финансирања тероризма.²⁰

Савет Европе је 1998. године започео расправу о сврсисходности израде Протокола којим би се ажурирала Конвенција из 1990. године, и о дејству једне такве иницијативе уколико би она била предузета. С обзиром на разлике у гледиштима држава чланица, године 2000. спроведена је анкета о томе у облику упитника. На основу анкете се дошло до закључка да је недвосмислена већина држава наклоњена скором отварању преговора о изради тог протокола. Група за разматрање (*Reflection Group*) сврсисходности израде додатног Протокола

---

¹⁹ У оквиру Савета Европе је 1997. године установљено посебно тело – „Одабрани комитет стручњака у области процене мера за борбу против прања новца“ (*MONEYVAL*).

²⁰ Види: Explanatory Report to the Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism, pg. 3.

Конвенције о прању, изражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом (PC-S-ML) поднела је свој извештај Европском комитету за проблеме криминала (European Committee On Crime Problems – CDPC) на његовом 51. пленарном заседању, одржаном од 17. до 21. јуна 2002. године, и сачинила одређене предлоге о могућем садржају тог уговора. Европски комитет за питања криминала је крајем 2003. године поверио Комитету стручњака за ревизију Конвенције о прању новца, проналажењу, заплени и конфискацији добити стечене криминалом (PC-RM) израду једног таквог протокола. Дакле, задатак ревизора је био да, имајући у виду новија дешавања и постојеће међународне инструменте у вези с прањем новца, у Савету Европе, као и у другим међународним форумима (на пример, Радна група за финансијско деловање против прања новца, Европска унија, Група Егмонт, Уједињене нације), изради додатни Протокол Конвенцији ETS No. 141, како би се она ажурирала и допунила уколико се за тим укаже потреба. Због обимности предвиђених измена и проширења поља примене уговора, како би њим били обухваћени и проблеми у вези с финансирањем тероризма, аутори су сматрали да тај текст треба да буде једна самостална Конвенција пре него додатни Протокол Конвенцији из 1990. године. Европски комитет за проблеме криминала је одобрио ову Конвенцију (Конвенцију о прању, изражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма) 11. марта 2005. године и проследио је Комитету министара на усвајање. Комитет министара је усвојио 3. маја 2005. године.²¹ Ова Конвенција представља први међународни инструмент који третира превенцију и контролу прања новца и финансирања тероризма. Конвенција Савета Европе из 1990. године није покривала одређен број питања која, иако блиско повезана с њеним предметом, нису била сматрана непосредно релевантним за њен примарни циљ, нпр. мере везане за превенцију прања новца.²² По-

---

²¹ Види: Explanatory Report to the Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism, pg. 4.

²² Што се тиче превенције прања новца и финансирања тероризма, аутори ове Конвенције су сматрали неопходним да се обезбеди усклађеност одредби које улазе у састав овог инструмента с одредбама које су усвојила друга међународна тела. У том смислу, они су желели да се изричито позову на прерађене Препоруке Радне групе за финансијско деловање против прања новца, које су интегрисане у правне тековине Савета Европе посредством Одабраног комитета стручњака Савета Европе у области процене мера за борбу против прања новца (MONEYVAL). Ставови 2 и 3 члана 13 који се односи на превенцију прања новца, детаљно наводе основне принципе који уређују превенцију прања новца и финансирања тероризма, у складу с усвојеним међународним нормама, а нарочито с Препорукама Радне групе за финансијско деловање против прања новца (идентификација и провера идентитета клијената, идентификација крајњих корисника, обавеза пријављивања сумњивих трансакција, чување података и досијеа, обучавање особља и интерна контрола, праћење поштовања мера за сузбијање прања новца, откривање великих транснационалних трансфера готовине).

ред тога, Конвенција из 1990. године је требало да буде модернизована и ажурирана, јер су се од њеног усвајања технике прања новца и стратегије борбе против прања новца у великој мери развиле. На пример, технике прања новца све више за мету имају небанкарски сектор и све више користе професионалне посреднике за инвестирање добити стечене криминалом у легалне привредне активности. Многе земље су основале финансијске обавештајне јединице задужене за контролу сумњивих или неубичајених извештаја о трансакцијама и на тај начин иницирале покретање истрага у вези с прањем новца. Неопходно је пратити те промене. Поред тога, неке од тих измена су већ биле обухваћене нормама (или се управо у њих интегришу) које су поставили неки други међународни форуми (Европска унија, Уједињене нације, Радна група за финансијско деловање против прања новца), а које нова Конвенције не сме да игнорише. Напротив, текст нове Конвенције мора бити усклађен с тим новим елементима како би се обезбедила међусобна усаглашеност између ње и тих норми, као и хармонизација мера које се предузимају на националном нивоу са одговарајућим међународним оквиром. Конвенција из 1990. године је требало да буде свеобухватна и лака за примену, како би се омогућило практичарима, како на националном, тако и на међународном нивоу, да је примењују као јединствен инструмент уместо читавог низа текстова којима се уређују различити аспекти превенције и контроле прања новца, као и међународна сарадња у тој области. То би подстакло њену примену, помогло практичарима да боље разумеју и примењују одредбе Конвенције и, такође, помогло би да се у највећој могућој мери смањи фрагментација националних политика борбе против прања новца. У новој Конвенцији уведен је нови појам – „финансијске обавештајне службе“, које представљају централну националну агенцију која прима, анализира и прослеђује одговарајућим институцијама утврђене финансијске информације. Такође, унет је појам замрзавања прихода, потом, као што је већ поменуто, норме које се односе на средства која се користе за финансирање тероризма и, оно што је изузетно важно у борби против прања новца, изричито је наведено да осуда за претходно кривично дело из којег приход потиче није неопходан услов за гоњење учинилаца кривичног дела прања новца.

3. ОСВРТ НА ИНКРИМИНАЦИЈЕ ПРАЊА НОВЦА У ПОЈЕДИНИМ ЗЕМЉАМА УПОРЕДНОГ ПРАВА

Широм света се предузимају одређени кораци ради сузбијања прања новца. Они подразумевају јако државно руководство, ново законодавство и прописе уопште, нову финансијску политику, међународну сарадњу и контролу граница. Већина држава, не само европско-континенталног права, него и англо-саксонског, почела је да примењује ново законодавство и нове про-

писе усмерене против прања новца. То је подразумевало, најпре, измене и допуне кривичног законодавства, како би се инкриминисало прање новца и како би се олашкала истрага и кривично гоњење.

Кривични законик Швајцарске,²³ у посебном делу – друга књига, у поглављу 17 које носи назив „Тешка и лака кривична дела против деловања судства“, у члану 305 регулише кривично дело прања новца. Ово кривично дело има своје место у швајцарском праву још од 1990. године, само што је од 1. априла 1998. године на снази нови текст. Прање новца чини лице које предузме радњу којом се може угрозити идентификовање порекла, откривање или конфискација вредности имовине за коју је знало или је требало да претпостави да потиче од извршења кривичног дела. Казна прописана за овај облик је лишење слободе у трајању од најмање три године или новчана казна. У тешким случајевима, казна ће бити лишење слободе у трајању од најмање пет година или новчана казна. Случај се сматра тешким у случајевима када лице: делује као члан неке криминалне организације; делује као члан неке банде створене како би се систематично посветила прању новца, или оствари приход или знатну зараду бавећи се прањем новца као занимањем. Према ставу 3 истог члана, лице, такође, подлеже кажњавању када је главно дело извршено у иностранству и када је то дело кажњиво и у држави у којој је извршено.

*Француски кривични законик*²⁴ у делу који носи назив „Злочини и преступи против имовине“, у поглављу IV, говори о прању новца. Французи су амандманом бр. 96–392 од 13. маја 1996. године (Службени лист од 14. маја 1996. године) почели да кажњавају прање новца. По овом законском тексту, прање новца (члан 324–1) је омогућавање, било каквим средствима, лажне потврде порекла имовине или прихода учиниоца злочина или преступа којим му је обезбеђена непосредна или посредна добит. Прање новца, такође, подразумева пружање помоћи у извршењу радње инвестирања, прикривања или конвертовања непосредне или посредне зараде од извршења неког злочина или преступа. Прање новца се кажњава казном затвора у трајању од пет година и новчаном казном у износу од 375.000 евра. По члану 324–2 прање новца се кажњава казном затвора у трајању од десет година и новчаном казном у износу од 750.000 евра када се неко бави прањем новца или је дело извршено користећи олакшице које пружа вршење неке професионалне активности, и када га је извршила нека организована банда. Како члан 324–3 наводи, новчане казне наведене у чл. 324–1 и 324–2 могу се повећати до износа једнаког половини вредности имовине или новчаних средстава која су била подвргнута операцијама прања новца.

---

²³ Види: <http://wings.buffalo.edu/law/bclc/resource.htm> скинуто дана 01.04.2007. године.

²⁴ Le Nouveau Code Pénal, Lois du 22. juillet et du 16 décembre 1992, Departement Droit.

*Кривични законик Аустрије*²⁵, у поглављу које носи назив „Кривична дела против имовине“, у § 165 инкриминише прање новца. Наиме, ко сакрива саставне делове имовине која потиче од било ког злочина (Verbrechen) или финансијског преступа шверца (Vergehen) из § 223, 224, 225, 229, 230, 269, 278, 278d, 288, 289, 293, 295 или 304 до 308 који спадају у надлежност судова, или замагљује њихово порекло, и то, посебно, у правном промету о пореклу или стварним свосјтвима имовине, у правном промету о својини или осталим правима на њима, овлашћењима за располагање њима, њиховом преносу, или о томе где се они налазе, кажњава се казном лишавања слободе до две године или новчаном казном до 360 дневних износа. Исто се кажњава и лице које са таквим знањем незаконито стиче, чува, улаже, управља, прерађује, искоришћава или преноси трећим лицима такву имовину. Ко учини прање новца у односу на вредност која прекорачује 40.000 евра, или као члан криминалне организације, кажњава се казном лишавања слободе од шест месеци до пет година. Тачка 5 истог параграфа предвиђа кажњавање лица које са знањем незаконито стиче, чува, улаже, управља, прерађује, искоришћава или преноси трећим лицима имовину или саставне делове имовине криминалне организације, по њеном налогу или по њеној организацији. Казна је лишење слободе до три године, а ако се ради о вредности која прелази износ од 40.000 евра, лишење слободе од шест месеци до пет година. У § 165а се истиче да се због прања новца неће казнити онај ко добровољно и пре него што надлежни органи сазнају о његовој кривици, пријави или на други начин обезбеди имовину (предмет кривичног дела), тј. њене саставне делове на које се односи прање новца.

*Кривични законик Немачке*²⁶ дефинише прање новца у § 261, у оквиру двадесет првог поглавља које носи назив „Помагање учиниоцу након извршеног кривичног дела и прикривање“. Претходна кривична дела у смислу овог члана су: злочини (Verbrechen), преступи из § 29, став 1 реченица 1 тачка 1 Закона о опојним средствима, или преступи из § 29 став 1 тачка 1 Закона о надзору над основним сировинама, или преступи учињени од стране члана криминалне организације (§ 129). Прање новца врши лице које предмет који је друго лице стекло извршењем претходног кривичног дела скрива, прикрива или отежава утврђивање његовог порекла, спречава или угрожава његово проналажење, заплону, одузимање или обезбеђење. Казна је лишење слободе до 5 година или новчана казна. Истом казном казниће се онај ко предмет који је друго лице стекло извршењем претходног кривичног дела прибавља за себе

²⁵ Види: <http://wings.buffalo.edu/law/bclc/resource.htm> скинуто дана 01.04.2007. године.

²⁶ Кривични законик Републике Немачке са Уводним законом за Кривични законик и Војно–кривичним законом, Центар маркетинг, Београд, страна 122.

или другог, чува или употребљава за себе или другог, уколико му је у време стицања предмета било познато његово порекло. Тежи облик постоји ако је учинилац дело учинио из заната, или као члан банде која је створена ради трајног вршења кривичног дела прања новца. Овај облик је забрањен казном лишења слободe од 6 месеци до 5 година. Како се у тачки 5 истиче, ко из лакомислености није дошао до сазнања да предмети потичу из противправног дела другог лица, казниће се лишењем слободe до 2 године или новчаном казном. За прање новца неће се казнити ко надлежном органу добровољно пријави дело или добровољно да повод за такву пријаву, под условом да је знао, или је при разумној процени стања ствари морао рачунати са тиме да кривично дело у томе тренутку у целисти или делимично још није било откривено, и ко издејствује да предмет кривичног дела буде обезбеђен.

У *Кривичном законнику Руске Федерације*²⁷ прање новца носи назив „Легализација (прање) новчаних средстава или друге имовине, стечених противправним путем“. Ово кривично дело је систематизовано у групу кривичних дела против економске делатности која заузимају главу 22 Кривичног законика. Руси у својој инкриминацији користе трајни глагол „бављење“, па тако истичу да се кривично дело састоји у бављењу финансијским операцијама и другим пословима с новчаним средствима или другом имовином која је намерно стечена незаконитим путем, као и у коришћењу наведених средстава за остваривање предузетничке или друге економске делатности (став 1 члана 174). Казна предвиђена за овај облик је новчана и она износи пет до седам стотина минималних износа цене рада или личног дохотка или другог дохотка осуђеног од пет до седам месеци, или лишењем слободe до четири године уз новчану казну до сто минималних износа цене рада, или личног дохотка или другог дохотка осуђеног до једног месеца, или без тога. Тежи облик постоји ако је исто дело учињено уз претходни договор, вишеструко, од стране лица искоришћавањем свог службеног положаја, и тада је казна лишење слободe од четири до осам година уз конфискацију имовине или без ње (став 2 члана 174). Ако је дело из става 1 и 2 извршено од стране организоване групе или у великој размери, забрањена казна је лишење слободe од седам до десет година, уз конфискацију имовине или без ње.

*Кривични закон Босне и Херцеговине*²⁸ у оквиру главе XVIII, која носи назив „Кривична дела против привреде и јединства тржишта те кривична дела из области царина“, у члану 209 регулише кривично дело прања новца. Дело чини лице које новац или имовину за коју зна да су прибављени учињењем

---

²⁷ Кривични законик Руске Федерације од 1. јануара 1997. године, Званични текст, Београд, 1998, страна 48.

²⁸ Службени гласник БиХ, бр. 3/2003.

кривичног дела прими, замени, држи, њима располаже, употреби у привредном или другом пословању, или на други начин прикрије или покуша прикрити, а такав је новац или имовина веће вредности, или то дело угрожава заједнички економски простор Босне и Херцеговине, или има штетне последице за делатности или финансирање институција Босне и Херцеговине, казниће се казном затвора од шест месеци до пет година (став 1). Ако вредност новца или имовинске користи из става 1 овог члана прелази износ од 50.000 КМ, учинилац се кажњава казном затвора од једне до десет година. Ако је учинилац поступао нехатно према чињеници да су новац или имовинска корист прибављени кривичним делом, казниће се новчаном казном или затвором до три године.

*Кривични закон Републике Српске*²⁹ кривично дело прања новца одређује на сличан начин као и Кривични закон Босне и Херцеговине. Оно је сврстано у групу кривичних дела против привреде и платног промета. Дело чини лице које новац или имовину за коју зна да су прибављени кривичним делом прими, замени, држи, њима располаже, употреби их у привредном пословању или их на други начин прикрије, или покуша прикрити. У овом случају казна је затвор од шест месеци до пет година (члан 280 ст. 1). Ако је извршилац кривичног дела из претходног става истовремено и извршилац или саучесник у претходном кривичном делу, казниће се затвором од једне до десет година. Како се у ставу 3 истог члана наводи, ако је новац или имовина велике вредности, учинилаца ће се казнити затвором од једне до десет година. Ако је дело извршено од стране више лица која су се удружила за вршење таквих дела, учинилац ће се казнити затвором од две до дванаест година (став 4 члана 280). Ако је при извршењу прања новца учинилац поступао нехатно у односу на околност да су новац или имовинска корист прибављени кривичним делом, казниће се затвором до три године (став 5).

*Казнени закон Републике Хрватске*³⁰ у групи кривичних дела против сигурности платног промета и пословања, у члану 279 регулише казнено дело прикривања противзаконито добијеног новца. Ово дело чини онај ко у банкарском, новчаном или другом привредном пословању уложи, преузме, замени или на други начин прикрије прави извор новца, односно предмета или права прибављених новцем за који зна да је прибављен казненным делом за које се може изрећи казна затвора од пет година, или казненным делом учињеним у саставу групе или злочиначке организације. Казна за овај став је затвор од шест месеци до пет година. Истом казном се кажњава и лице које новац, предмете или права из претходног става прибавља себи или другоме, посе-

---

²⁹ Службени гласник РС бр. 49/03.

³⁰ Народне новине Републике Хрватске, бр.110/97, 27/98, 50/00, 129/00.

дује или ставља у промет, иако је у тренутку прибављања знао за њихово порекло (став 2). Ако је дело учињено од стране члана групе или злочиначке организације, казна је затвор од једне до десет година (став 3). Ако постоји нехат у односу на околност да су новац, предмети или права прибављени казним делом, казна је затвор од три месеца до три године (став 4). Учинилац дела који добровољно допринесе откривању казног дела може бити ослобођен од казне.

Као што можемо да закључимо из међународних извора и цитираних инкриминација упоредног права *прање новца је посредствено конвертовања или преношења имовине, знајући да та имовина потиче од криминалне активности, ради прикривања недозвољене природе и порекла те имовине од ораана власни.* Свако кривично дело које обезбеђује знатну зараду – трговина дрогом, кријумчарење оружја и неки облици криминалитета белог оковратника – могу условити „потребу“ за прањем новца.

Како се новац пере? Типично је да се он пребације из једне земље у другу земљу (физички или електронски) и да се уз помоћ сложених финансијских трансакција прикрива његово порекло. Према подацима Радне групе за финансијско деловање против прања новца (FATF), процењује се да се количина новца који потиче до недозвољене трговине дрогом и која се годишње опере широм света, креће између 300 и 500 милијарди америчких долара. Ако се томе дода опран, незаконито стечен новац, који потиче од привредног и других облика криминалитета који нису у вези с дрогама, ове бројке би потенцијално могле бити удвостручене.

То су чињенице које довољно оправдавају потребу да се радње које представљају облике извршења прања новца предвиде у кривичном законодавству свих земаља и да се за њих предвиде одговарајуће санкције.

4. КРИВИЧНО ДЕЛО ПРАЊА НОВЦА У КРИВИЧНОМ ЗАКониКУ СРБИЈЕ

У националним кривичним законодавствима, као и на међународној основи, прање новца се предвиђа као кривично дело тек у последњој деценији прошлог века.³¹ Код нас је кривично дело прања новца уведено први пут Законом о спречавању прања новца из 2001. године.³² До тада су неке радње које спадају у домен прања новца могле бити процесуиране преко кривичног дела прикривања. Посматрајући садашњу инкриминацију кривичног дела прања новца у Кривичном законнику Србије јасно је да је реч о једној посебној врсти кривич-

---

³¹ Стојановић З., Коментар кривичног законика Србије, Београд, 2006, страна 552.

³² Службени лист СРЈ, бр. 53/2001.

ног дела прикривања, тако да су неке делатности које спадају у домен прања новца могле бити обухваћене тим кривичним делом.³³ После Закона из 2001. године, с обзиром да се радило о старом закону који је донет на нивоу Савезне Републике Југославије (која је престала да постоји 2003. године) и који је имао прилично недостатака, донет је 2005. године нови Закон о спречавању прања новца³⁴ који предвиђа низ мера и активности које треба да предузму банке и друге финансијске институције у циљу сузбијања овог кривичног дела, док је кривичноправна заштита обезбеђена у Кривичном законнику Србије.

Кривични законик Србије у члану 231 инкриминише кривично дело прања новца. Правни опис овог кривичног дела усклађен је са Конвенцијом о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом (број 141), јер садржи компоненте конверзије, трансфера, скривања, лажног приказивања, стицања, држања или коришћења имовине која потиче од криминала.

Сходно члану 231 Кривичног законика Србије, ово кривично дело чини лице које изврши конверзију или пренос имовине, са знањем да та имовина потиче од кривичног дела, у намери да се прикрије или лажно прикаже незаконито порекло имовине, или прикрије или лажно прикаже чињенице о имовини са знањем да та имовина потиче од кривичног дела, или стекне, држи или користи имовину са знањем, у тренутку пријема, да та имовина потиче од кривичног дела.

Процес евалуације Конвенције Савета Европе о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом (број 141) је показао да доказивање психичког елемента кривичног дела прања новца може бити веома тешко, пошто судови често захтевају (или се сматра да то захтевају) висок ниво свести наводних учинилаца кривичног дела прања новца о пореклу тих средстава. Због тога је било потребно у новој Конвенцији (*Конвенцији о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма*) додати нови став који ће омогућити санкционисање и оног учиниоца који је посумњао да добит потиче од извршења неког кривичног дела и/или када је он морао претпоставити да је та добит стечена извршењем неког кривичног дела. Први део овог става предвиђа један мање субјективан психички елемент и могао би се односити на лице које донекле премишља о пореклу добити (довољно је да он или она посумња одакле добит потиче), али нема чврста сазнања о пореклу добити. Други део предвиђа инкриминацију прања новца из нехата у случају када суд објективно процењује доказе и одлучује о томе да ли је учинилац морао претпостављати одакле добит потиче.

---

³³ Стојановић З., Коментар кривичног законика Србије, *op. cit.*, страна 552.

³⁴ Службени гласник РС, бр. 107/05 и 117/05. Овај Закон је ступио на снагу 1. јануара 2006. године.

Кривични законик Србије у ставу 3 члана 231 предвиђа кажњавање и оног учиниоца који је могао и био дужан да зна да новац или имовина представљају приход остварен кривичним делом. Овде се може радити само о несвесном нехату (ако би постојала свест, односно знање, онда би то, уствари, због природе овог кривичног дела био умишљај) и то само у погледу једног обележја кривичног дела, а то је знање да новац или имовина представљају приход остварен кривичним делом.³⁵

Као што то произилази из нашег Законика, имовина треба да потиче од вршења кривичног дела и при томе није важно о којем се кривичном делу ради, као што није потребно ни да постоји правноснажна пресуда за то кривично дело. Неке земље имају списак тзв. претходних кривичних дела, тј. ограничавају се само на одређени број кривичних дела.³⁶ Такође, уочљиво је да поједине државе тај приступ решавају утемељењем доње границе предвиђених казни.³⁷ Али у сваком случају, према новој Конвенцији о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма, свака држава треба да, као минимум кривичних дела која претходе прању новца, предвиди оне категорије кривичних дела садржане у Додатку овој Конвенцији.

Проучавањем проблема који се јављају у вези са оптужбама за прање новца, поготово у оним земљама где се захтева да оптужба за кривично дело које претходи прању новца буде основа за кривично гоњење због прања новца, нова Конвенција захтева од земаља потписница да обезбеде да претходна или истовремена оптужба за кривично дело које претходи прању новца не буде услов за подизање оптужбе за прање новца. Аутори ове Конвенције су сматрали да ће, када се то прецизира у ставу 5 члана 9 који регулише кривично дело прања новца, бити могуће, у оквиру кривичног поступка због прања новца, установити кривично дело које претходи прању новца (било национално, било међународно) на основу фактичких или других доказа. Раније је оптужба за претходно дело често спречавала кривично гоњење због прања новца као аутономног кривичног дела – нарочито у случајевима прања новца од стране трећих лица у име стварних учинилаца кривичног дела које претходи прању новца.

---

³⁵ Стојановић З., Коментар кривичног законика Србије, *op. cit.*, страна 554.

³⁶ Тако Кривични законик Белгије у члану 505 покрива прање новца које је повезано са следећим кривичним делима: тероризам, организовани криминалитет, трговина дрогом, незаконита трговина оружјем и другим добрима, трговина људима, проституција, илегална употреба хормона на животињама, трговина људским органима или ткивом, превара на уштрб финансијских интереса Европске уније, озбиљна и организована пореска превара, подмићивање јавних службеника, нерегуларне инвестиције, превара, узимање талаца, крађа или изнуда праћене насиљем и претња и обмана банкротством.

³⁷ Шпански кривични законик у члану 301 као претходна кривична дела сматра сва озбиљна кривична дела, а то су она за која се може изрећи затвор у трајању преко три године.

У погледу ових питања наш КЗ иде у корак са међународним документи-ма. Чињеница да имовина која је предмет прања новца потиче од вршења неког претходног кривичног дела се утврђује у кривичном поступку за потребе конкретног случаја прања новца. Ту се може јавити проблем код утврђивања, тј. доказивања у кривичном поступку да имовина потиче од вршења криминалних активности.³⁸ Када постоји осуда за претходно кривично дело ситуација је једноставнија. Али с обзиром да таква осуда није услов за осуђујућу пресуду за прање новца, та се чињеница утврђује у поступку који се води за кривично дело прања новца. Да би се олакшало кривично гоњење, аутори Конвенције о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма су у ставу 6 члана 9 подсетили на то да је важно да органи задужени за кривично гоњење не морају да доказују све фактичке елементе специфичног кривичног дела које претходи прању новца ако доказ о незаконитом пореклу имовине може бити изведен на основу било које околности. Прецизирајући да се овај став примењује на оптужбе за прање новца „у смислу овог члана“, аутори ове Конвенције су желели да укажу на то да ова одредба треба да буде посматрана у контексту дефиниције прања новца дате у члану 9, посебно у његовом ставу 1, који се односи на поступања „с умишљајем“. Отуда земље потписнице могу применити члан 9 став 6, уз захтев да је учинилац кривичног дела прања новца знао да средства потичу од неког кривичног дела које претходи прању новца, а да, притом, није обавезно да се прецизно утврди које је специфично кривично дело које претходи прању новца било у питању.

Под имовином се, у смислу члана 1 Конвенције бр. 141, означава имовина било каквог описа, било материјална или нематеријална, покретна или непокретна, као и правна документа или инструменти којима се доказује власништво или интерес у односу на такву имовину. Дакле, имовину, када је у питању кривично дело прања новца, треба схватити у том најширем смислу.

Према Кривичном законнику Србије, тежи облик прања новца постоји ако износ новца или имовине која је опрана прелази милион и петсто хиљада динара. У том случају може се изрећи казна затвора од једне до десет година.

Овде имамо и обавезну примену мере безбедности одузимања предмета, тј. језиком законодавца изречено, новац и имовина из става 1 до 4 члана 231 одузеће се.

---

³⁸ Са непосредним доказима нема дилеме да ли кривично дело постоји или не, с обзиром да су они засновани на личној сазнању или запажању сведока. Али, када су у питању посредни докази, чињенице из којих особа може са разлогом закључити о постојању или непостојању друге чињенице, чини нам се да је неопходна њихова шира употреба када је у питању прање новца, јер, по досадашњем искуству, непосредни докази обично недостају.

5. ЗАВРШНЕ НАПОМЕНЕ

Прање новца има далекосежне последице. **Оно је исплативо**, јер омогућава трговцима дрогом, кријумчарима и другим учиниоцима кривичних дела да проширују своје операције. Даље, оно доводи до **слабљења финансијске моћи државе** због огромне количине новца који је у њега укључен. Такође, могућности за вршење корупције се повећавају с повећањем количине незаконито стеченог новца који је у промету. Прање новца **смањује приходе владе од наплате пореза** и тиме посредно наноси штету поштеним пореским обвезницима и смањује могућности за обављање легитимних пословних активности. Када прљав новац улази у земљу **он повлачи нежељене последице** изван наших граница, деградирајући квалитет нашег живота и поспешујући забринутост за нашу националну безбедност. Можемо да закључимо да је опран новац вишеструко опасан за државу у којој се појављује. Он угрожава, пре свега, економске вредности у једној држави, подрива слободно тржиште, нарушава политичку стабилност земље, указује на лоше функционисање институција система, снижава животни стандард грађана, изазива општу рецесију привреде.

У циљу ефикасне борбе против прања новца потребно је комплементарно деловање свих надлежних државних органа и институција у прикупљању и анализи података који се односе на ово кривично дело. Имајући у виду да прање новца представља глобални проблем неопходно је деловати и на плану јачања међународне сарадње у овој области.

Србија примењује ново законодавство и нове прописе усмерене против прања новца. Мислимо, пре свега, на Кривични законик Србије и Закон о спречавању прања новца. Са имплементацијом Закона о спречавању прања новца, у Србији је основана Финансијска обавештајна служба која ради у оквиру Министарства финансија, под називом Управа за спречавање прања новца. Ово тело има задатак да прикупља податке, анализира и чува податке и информације добијене од обвезника, као и да открива, истражује и спречава прање новца. Управа добија финансијске извештаје о свим готовинским трансакцијама од или преко 15.000 еура (у динарској противвредности), или о више међусобно повезаних готовинских трансакција које чине исту суму. У случају када утврди да у вези неког лица или трансакције постоји сумња да се ради о прању новца, Управа обавештава надлежне државне органе (полицију, правосуђе и инспекцију) ради предузимања радњи и мера из њихове надлежности.

Дакле, први ниво контроле чине обвезници који подносе извештаје о свим трансакцијама преко законског прага, а и о онима које изгледају сумњиве иако су мање од тог износа. Управа за спречавање прања новца чини други

ниво контроле. То значи да она даље анализира трансакције које обвезници пријављују као сумњиве, а такође и управља пријављеним трансакцијама које нису сумњиве, тј. води базу података о трансакцијама која се потом може даље користити у будућности. Даља контрола и провера података, као и прикупљање доказа да се ради о прању новца препуштена је полицијским и правосудним органима. Управа настоји да, у сарадњи са другим државним органима, допринесе јачању система за откривање и спечавање прање новца у Србији и очувању финансијског интегритета државе.

У борби против прања новца, очигледно, превенција има велику улогу. Она значи елиминацију узрока и услова који су утицали на развој ове појаве. Контролисани проток новца, контролисане инвестиције и све друге трансакције могу, ако не потпуно искоренити, свести ову појаву на најмању могућу меру.

FIGHT AGAINST MONEY LAUNDERING IN NATIONAL AND
INTERNATIONAL CRIMINAL LAW

Dragana Kolarić, PhD
Academy of Criminalistic and Police Studies, Belgrade

Summary: As human society developed, developed the awareness of need for protection of the most important goods and values using various measures of social reaction. Money laundering includes a number of different measures and activities undertaken in order to legalize illegally acquired proceeds and conceal their illegal origin. When property is obtained through criminal activities, then its owners seek to find the way to incorporate it in legal financial flow, i.e. to use that money. By incriminating money laundering, the state endeavour to protect the economy in whole. Economic crime undermines the economic system of a country. At the moment, the majority of national legal systems put a great deal of effort into fighting against money laundering and related criminal offences. On international level, a number of important documents were adopted in order to specify measures and procedures for fighting against money laundering. The most important, undoubtedly, are: *the Convention on Money Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime* (number 141), adopted on 8th November 1990 in Strasbourg, and *the Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism*, adopted on 3rd May 2005. Criminal offence of money laundering has been, for the first time in Serbia, adopted in the Law on prevention of money laundering, in 2001. Because of the problems emerging related to charges for money laundering, especially in those countries demanding criminal offence preceding money laundering to be the probable cause for criminal prosecution for money laundering, in *the Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism*, there is no longer a need to produce evidence of predicate criminality before charging for money laundering. Concerning this issue, our Criminal Code keeps pace with international documents. The fact that proceeds that are subjects of money laundering derive from predicate criminal offences is to be determined in criminal procedure, for the purpose of particular case of money laundering.

In fighting against laundering, prevention has a big role, too. It implies elimination of causes and conditions that influence the development of this phenomenon. Control of money flow, investments and of all the other transactions could, if not completely exterminate, then reduce this phenomenon to minimum.